

УДК 811.161.3'36

**ТЫПЫ ДЫЯЛАГІЧНЫХ АДЗІНСТВАЎ У ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКІХ ТЭКСТАХ
(НА МАТЭРЫЯЛЕ ТВОРАЎ У. КАРАТКЕВІЧА)**

*канд. філал. навук, дац. В.М. ШАРШНЁВА
(Магілёўскі дзяржаўны ўніверсітэт імя А.А. Куляшова)*

У даследаванні моўнае афармленне дыялога У. Караткевіча звязваецца з фарміраваннем яго аўтарскага ідыястылю, спецыфіка мадэлявання дыялогаў абгрунтоўваецца камунікацыйнай сітуацыяй. Дыялагічны адзінствы У. Караткевіча, пабудаваныя па схемах “пытанне – адказ”, “наведамленне – рэакцыя на наведамленне”, “пабуджэнне – рэакцыя на пабуджэнне” маюць спецыфічнае нападўненне і вылучаюцца стылістычнай афарбаванасцю. У сувязі з неабходнасцю даследавання індывідуальных аўтарскіх стыляў наогул і ідыястылю У. Караткевіча ў прыватнасці падкрэсліваецца неабходнасць звярнуць увагу на камбінаваны адзінствы, якія спалучаюць у сабе ўсе адзначаныя формы, што дапамагае аўтару найлепш адлюстравать літаратурнага героя як моўную асобу.

Уводзіны. Вывучэнне дыялога – параўнальна новы і дастаткова праблемны напрамак сучаснай лінгвістыкі. Шматаспектнасць даследчых падыходаў да дыялога, аб’ём і характар пытанняў, звязаных з яго вывучэннем, неаднастайнасць у вызначэнні сутнасці самога паняцця – усё гэта сведчыць аб складанасці і супярэчлівасці названай формы маўлення. У вузкім сэнсе дыялог успрымаецца як “форма маўлення, абмен выказваннямі дзвюх і больш асоб” [1, с. 52]. У “Слоўніку лінгвістычных тэрмінаў” В.С. Ахманавай дыялог тлумачыцца як “адна з формаў маўлення, пры якім кожнае выказванне прама адрасуецца суб’ядніку і аказваецца абмежаваным непасрэдна тэматыкай размовы” [2, с. 132]. Прыведзеныя азначэнні падкрэсліваюць важныя рысы арганізацыі дыялога як формы маўлення: наяўнасць адрасата і адрасанта, агульную тэматыку і абмежаванасць выказвання. Вузкае разуменне дыялога, як відаць, звязваецца з яго супрацьпастаўленнем маналогу, а асноўнай прыкметай адрознення дыялагічнай рэплікі і маналога ўказваецца “самастойнасць выказвання (аўтасемантычнасць маналога, сінсемантычнасць дыялагічнай рэплікі)” [3, с. 44]. Аднак названыя рысы зусім не вычэрпваюць змест тэрміна. Пачынаючы з 90-х гадоў ХХ стагоддзя лінгвістычныя слоўнікі, даведнікі і энцыклапедыі прапануюць больш шырокае азначэнне дыялога. Так, у лінгвістычным энцыклапедычным слоўніку дыялог, ці дыялагічнае маўленне, вызначаецца як “форма (тып) маўлення, што заключаецца ў абмене выказваннямі-рэплікамі, на іх моўны склад уплывае непасрэднае ўспрыняцце, якое актывізуе ролю адрасата ў маўленчай дзейнасці адрасанта. Для дыялагічнага маўлення тыповая змястоўная (пытанне – адказ, згода – нязгода) і канструктыўная сувязь рэплік” [4, с. 135]. Прыведзенае азначэнне акцэнтуйце ўвагу не толькі на наяўнасць адрасата і адрасанта, на фармальнае і змястоўнае адзінства рэплік, але і на фарміраванне моўнага складу выказвання адрасанта пад уплывам адрасата, што ў значнай ступені абумоўлівае стылістычную функцыю дыялагічнага маўлення.

Неаднастайнасць падыходаў да вызначэння сутнасці дыялога пэўным чынам дазваляе неадназначна тлумачыць яго ў дачыненні да літаратурна-мастацкага тэксту: у вузкім разуменні дыялог у літаратурна-мастацкім тэксце сапраўды ўспрымаецца як спецыфічна аформленая сукупнасць папераменных выказванняў двух і больш асоб; у шырокім значэнні можна гаварыць пра дыялог паміж аўтарам і чытачом, што таксама ў значнай ступені апраўдвае выбар зместу і формы выказвання. У літаратурна-мастацкім тэксце ўспрыняцце вузкага і шырокага значэнняў непадзельнае: кожнае ўключанае ў твор дыялагічнае адзінства не проста перадае размову персанажаў у пэўных абставінах, але і накіроўвае на падтэкставае ўспрыняцце гэтай размовы. Дыялог персанажаў твора нібы накладваецца на дыялог стваральніка і ўспрымальніка тэксту, у выніку чаго актывізуецца супрацоўніцтва чытача і аўтара і дасягаецца іх узаемаразуменне.

У якасці асноўнай фармальна-арганізацыйнай прыкметы дыялога лінгвісты часта называюць рэпліцыраванне, або чаргаванне рэплік: “змена выказвання двух ці некалькіх суразмоўцаў” (А.А. Брызгунова) [5, с. 74], “рэгулярны абмен выказваннямі-рэплікамі” (Т.Г. Вінакур) [6, с. 119], “шэраг рэплік, якія змяняюць адна адну” (П.С. Пуставалаў) [7, с. 161], “папераменны абмен знакавай інфармацыяй” (Н.І. Конохава) [8, с. 32]. Пры гэтым даследчыкі адзначаюць арганічную сувязь усіх рэплік. Невыпадкова Л.У. Шчэрба, адзін з першых даследчыкаў дыялога, характарызаваў яго як “ланцуг рэплік” [9, с. 114]. Аб’яднанне рэплік забяспечвае звязнасць дыялога. У сваю чаргу поўная і закончаная інфармацыя вынікае з сукупнасці ўсіх элементаў дыялогу, уключаючы невербальныя сродкі выказвання (жэсты, міміку, інтанацыю, паўзы). Асобныя рэплікі дыялога могуць паўнацэнна ўспрымацца толькі ў сувязі з іншымі рэплікамі і з улікам сітуацыі, у якой адбываецца гаворка. Гэта адбываецца з прычыны таго, што на моўны склад кожнага наступнага выказвання ўплывае змест і афармленне папярэдняга, што сцвярджае сітуацыйнасць і адвольнасць кожнага дыялога. “Сукупнасць рэплік, якія цесна звязаны паміж сабой па пэўных правілах сінтаксічнай залежнасці” Н.Ю. Шведава назвала дыялагічным адзінствам [10, с. 280–281]. Дыялагічнае адзінства складаецца з ініцыятыўнай рэплікі (рэпліка-стымул), якая накіроўвае і абумоўлі-

вае ход наступных выказванняў, і рэактыўнай рэплікі, якая з’яўляецца непасрэдным працягам папярэдняй і цалкам залежыць ад яе. Па сутнасці, ініцыятыўная рэпліка больш самастойная як у плане зместу, так і ў плане формы: яе аўтасемантычнасць дазваляе быць паказчыкам зачыну дыялагічнага адзінства. Сінсемантычнасць рэактыўнай рэплікі дапамагае ўстанаўліваць разнастайныя суадносіны з ініцыятыўнай рэплікай, што пакладзена ў аснову наступнай класіфікацыі дыялагічных адзінстваў: пытанне – адказ, паведамленне – рэакцыя на паведамленне, пабуджэнне – рэакцыя на пабуджэнне.

Асноўная частка. Любая стандартызаваная сітуацыя моўных зносін, апісаная ў мастацкім творы, канкрэтызуецца і набывае форму і змест у залежнасці не толькі ад лінгвістычнага і грамадскага вопыту персанажаў, але і ад аўтарскага светаўспрымання, ад часу, у якім жывуць героі і ў якім жыве аўтар. Такім чынам, можна сцвярджаць, што моўнае афармленне дыялогу хоць і адбываецца ў першую чаргу ў залежнасці ад прадмета гаворкі, аднак непасрэдна звязана з творчай індывідуальнасцю пісьменніка. Па сутнасці, моўнае афармленне дыялога з’яўляецца паказчыкам фарміравання аўтарскага ідыястылю. Арыгінальнасць арганізацыі дыялагічных адзінстваў вынікае як з супастаўлення некалькіх твораў розных пісьменнікаў, так і з паслядоўнай характарыстыкі дыялогаў, выкарыстаных адным пісьменнікам. Дыялагічны адзінствы, пабудаваныя па схемах “пытанне – адказ”, “паведамленне – рэакцыя на паведамленне”, “пабуджэнне – рэакцыя на пабуджэнне”, уласцівы для любога літаратурна-мастацкага тэксту, аднак у кожнага аўтара іх нападўненне і стылістычная функцыя спецыфічныя. Прааналізуем, напрыклад, адпаведныя дыялагічны адзінствы, якія маюць месца ў творах У. Караткевіча.

Уладзімір Караткевіч арыгінальна выкарыстоўвае пры арганізацыі дыялагічных рэплік пытална-адказавую форму, напрыклад:

I. Субяседнік Міхала выпіў яшчэ чарку гарэлкі і раптам спакойна спытаў:

– А вы ўпэўнены, што... душа ёсць?

– Ну вас, – спалохаўся Яноўскі, – гэтак і да кастра нядоўга (“Цыганскі кароль”).

II. – Дарэчы, як прозвішча пана? – спытаў распешчаны Міхал. – Я быў такі непачцівы... Як вас завуць?

– Ніхто, – раўнадушна сказаў эскулап. – Мяне завуць “Ніхто” (“Цыганскі кароль”).

Працытаваныя дыялагічны адзінствы не толькі перадаюць змест гаворкі, але і называюць суразмоўцаў (*Міхал – Яноўскі, Міхал – эскулап*), характарызуюць устанавленне маўленчага кантакту (дзеясловы *спытаў, сказаў*), настрой персанажаў (*спакойна, раўнадушна*), паказваюць вынік размовы (*спалохаўся*). Аднак галоўнае месца ў творах пісьменніка адводзіцца непасрэдна дыялогу персанажаў. Караткевіч не прэтэндуе на тое, каб слухалі толькі яго: ён больш за ўсё заклапочаны размовамі сваіх герояў і прапаўвае чытачу “паслухаць” гэтыя размовы.

Некаторыя дыялагічны адзінствы ў творах У. Караткевіча, пабудаваныя па схеме “пытанне – адказ”, не маюць пачатковай або фінальнай часткі:

I. – Як, – здзівіўся я, – хіба гаспадыня не вы?

– Я ахмістрыня, – з годнасцю сказала старая. – Я ахмістрыня ў лепшым з лепшых дамоў, у добрай сям’і, зразумейце гэта, пан купец. У самай лепшай з найлепшых сем’яў. Так. Гэта лепей, чым быць нават гаспадыняй у не самай лепшай з найлепшых сем’яў.

– Што ж гэта за сям’я? – неасцярожна спытаў я. – І дзе я?

У старой гневам успыхнулі вочы.

– Вы ў маёнтку Балотныя Яліны. А гаспадароў вам сорамна не ведаць. Гэта Яноўскія. Разумеете, вы, Яноўскія! Няўжо вы не чулі?

Я адказаў, што, вядома, чуў, і гэтым супакоіў старую (“Дзікае паляванне караля Стаха”).

II. Калі тая самая ахмістрыня з падціснутымі вуснамі прынесла нам вячэру і пакінула нас адных, я спытаў, з кім я размаўляю.

– Я гаспадыня Балотных Ялін. Надзея Яноўская.

– Прабачце, можа, мне трэба было прадстаўціца раней? Я, сам таго не жадаючы, падманіў вашу ахмістрыню. Я зусім не купец.

– Я ведаю, – вельмі спакойна сказала яна, – купцы не такія, а я вас ужо бачыла. Там, над дзвярамі... ёсць... высока... непрыкметныя ваўчкі, каб глядзець. Калі да нас прыязджае хтосьці, я адразу бачу, кожны раз. Толькі вельмі, вельмі рэдка прыязджаюць да нас людзі. І яны баяцца. І я таксама мала каго магу пусціць да нас. Вы не такі, як іншыя... Рэдка ў нас бываюць вартыя даверу людзі (“Дзікае паляванне караля Стаха”).

У першым з прыведзеных фрагментаў адсутнічае фінальная, у другім – уступная частка. Такая адсутнасць можа быць звязана з імпліцытнай семантыкай мастацкага тэксту, знароковай недаказанасцю, разлічанай на актыўнае супрацоўніцтва чытача.

Як відаць, дыялагічны зносіны часта прадстаўлены не толькі маўленчымі планам персанажаў, але і каментарыямі аўтара. Аднак маюць месца дыялогі, якія складаюцца са свабодных персанажных рэплік, напрыклад:

V. І вось тагды салдаты, абшукваючы ваколіцы сяла, выпаралі з нейкай нары пад карэннямі старога дрэва палешука. Ён быў данельга брудны, з амаль бязвусым тварам, і таму цяжка было станоўча

сказаць, стары ён ці малады. Нізенькі, у нязменных поринях і кажуху, з голаю галавою, ён стаяў перад афіцэрамі, шчыльна сціснуўшы сківіцы. Выцягнутая з-за паяса сякера і старая стрэльба, а таксама вагніва і крамень у скураной торбачцы былі ўлікамі.

– Ты хто такі? – спытаў яго Румянцаў.

– Паляўнічы.

– А хто цябе ведае ў акрузе?

– Ведаюць зьяры маю кулю.

Румянцаў пасміхнуўся нервова. Гэты дзікун раздражаў яго.

– Ну а можа, ты ведаеш, хто падпаліў на сяле будынкi і кідаў да нас, у вокны, змей.

– Не, не ведаю.

– А хто ж ведае?

– Ведае цёмная пушча, неба, хмары, а той, што зрабіў – усё роўна не скажа.

– Чаму?

Паляшук змаўчаў (“Паляшук”).

Звычайна такім дыялогам, як і ў працытаваным прыкладзе, папярэднічае аўтарскі каментарый, які робіць апісаную сітуацыю больш зразумелай для ўспрымання і асэнсавання. Перавага свабодных персанажных рэплік падкрэслівае дынамізм сітуацыі, робіць другаснай ролю аўтара, накіроўвае рэцыпіента да самастойных высноў.

Пытальна-адказавая арганізацыя маўлення дапамагае аўтару зрабіць чытача не проста сузіральнікам апісваемых падзей, а сваім суб’яднікам, прываблівае яго да абмеркавання важных пытанняў, прымушае задумацца над імі.

Дыялагічны адзінствы “паведамленне – рэакцыя на паведамленне” ствараюцца з мэтай інфармаваць чытача, экспліцытна або імпліцытна выказаць адносіны аўтара да паведамлення: згоду, нязгоду, пацвярджэнне аднаго меркавання другім і інш. Пры адлюстраванні дыялагічнасці інфармацыйнага характару У. Караткевіч, прапануе звесткі, добра вядомыя аднаму з суразмоўцаў і не вядомыя (або не поўнаасцю вядомыя) іншаму, напрыклад:

– Іван, – спытаў салдата Гораў, – ты тут пяты год служыш. Што, шалее ў навальніцу Дняпро?

– Рака з характарам, – твар у салдата быў чырвоны, абліты сонцам. – У палавень залье ўсю пойму, толькі верхавіны над вадою дрыжаць. І так вёрст на сем. Несаабразнае месца для парома, пане, вось што я вам скажу. Тут у вераб’іную ноч дрэнна. Усе старыкі на пойме вадою залье... унь той клін адхопіць. Перапраўляцца нават і не думай. Канцы (“Нельга забыць”).

Рэпліка салдата не толькі спрыяе завяршэнню кантэкстуальна апраўданага дыялагічнага адзінства, але і змяшчае неабходную для ўспрымання і асэнсавання далейшых падзей твора інфармацыю. Па сутнасці, інфармацыйныя рэплікі валодаюць адносна самастойнасцю, знарк аслабленай з папярэднім рэплікай сувяззю. Ад аўтарскага маўлення яны вылучаюцца формай і ўспрымаюцца як аўтарская заўвага, каментар, пададзены праз выказванне персанажа.

Пры арганізацыі маўлення У. Караткевіч часта выкарыстоўвае дыялог-спрэчку:

– Дык у чым справа, пані?

– На той бераг. Я вельмі спяшаюся, – усхвалявана сказала яна. – За ўсю дарогу я толькі тут на цэлую гадзіну затрымалася.

– Давядзецца чакаць да раніцы, – спакойна сказаў Леановіч.

– Чаму?

– Вось загад генерала Фікельмонта ўначы абараняць паром, не падпушчаць чужых людзей. Тым больш цывільных... Пераначуйце тут. Пакой мы аддамо вам.

– Мне нельга.

– Вельмі шкадую, пані. Загад Фікельмонта. Ваенны час, пані. Інсургенцы...

– Я не інсургент. Я толькі жанчына, маці.

– Захварэла дзіця? – пацікавіўся Пора-Леановіч.

– Не. Я спяшаюся да мужа.

– Шкадую, пані, але дапамагчы не магу. Палявы суд – непрыемная штука. І ёсць загад Фікельмонта, – як малому дзіцяці, добразычліва тлумачыў Леановіч.

– У мяне таксама загад. Яго сіяцельства. Прачытайце (“Нельга забыць”).

Як відаць, дыялог-спрэчка вылучаецца выразнай ацэнчнасцю, павышанай экспрэсіўнасцю, насычанасцю, інтэнсіўнасцю. Усе адзначаныя якасці перадаюцца пры дапамозе пераважнага выкарыстання сціслых, аднак змястоўных, самадастатковых рэплік, якія ўплываюць на абмежаванае выкарыстанне аўтарскіх каментарыяў і як мага лепш перадаюць усхваляванасць і напружанасць сітуацыі. Варта заўважыць, што кожная асобная рэпліка сама па сабе не мае ні самастойнага значэння, ні нават адноснай завершанасці. Сэнс такога дыялагічнага адзінства вынікае толькі з сукупнасці ўсіх рэплік.

Узаемаразуменне персанажаў Караткевіч перадае пры дапамозе спецыфічных дыялагічных адзінстваў, у якіх кожная наступная рэпліка выражае пацвярджэнне ў адносінах да папярэдняй і выступае яе працягам (такія адзінствы маюць назву дыялогаў-унісонаў [3, с. 50]). Прыкладам такога дыялогу з’яўляецца наступнае адзінства:

– Ну і добра, што дождж, – сказала яна [Прына – В. Ш.]. (Дні сапраўды стаялі занадта спякотныя.) – Дождж абмые лістоту, яна ажыве... Ах, любы, любы мой. Якое гэта ішчасце, дождж!

– Ну, вядома. Вось ты ачуняеш, і мы паедзем у Сухадол. Як там дождж бяжыць па рацэ! Набліжаецца, набліжаецца. Захапіў. Кроплі скачуць, як цвікі, потым пераходзяць у бурбалкі. Вада як закіпае. А ў нас над чаўном тэнт, а ў чаўне шмат сена, пульхнага, свежага... Галава дурэе.

– Я вельмі хачу ў твой Сухадол. Абавязкова. Мы з’ездзім на месца, дзе быў паром.

– Так. Каб нашы, тыя, што былі, маглі бачыць гэта, як бы яны ўзрадаваліся (“Нельга забыць”).

Дыялогу-ўнісону таксама ўласціва эмацыянальнасць, экспрэсіўнасць, якая ўзмацняецца шматлікімі паўтарамі (дождж, любы, набліжаецца, Сухадол), парцэляванымі канструкцыямі (Ах, любы, любы мой; Набліжаецца, набліжаецца. Захапіў; Абавязкова), няпоўнымі сказамі (Ну і добра, што дождж; Ну, вядома; А ў нас над чаўном тэнт, а ў чаўне шмат сена, пульхнага, свежага...), словамі-сказамі (Так) і інш. Дыялогі такога тыпу як мага лепш паказваюць адзінства думак і пачуццяў персанажаў, аўтарскі каментар у такіх выпадках або зведзены да мінімуму, як у працытаваным прыкладзе, або непатрэбны зусім.

Даволі тыповае для мастацкіх твораў У. Караткевіча выкарыстанне дыялагічных адзінстваў са схемай “пабуджэнне – рэакцыя на пабуджэнне”:

– Вам не варта насіць жалобу, – сказаў Гораў, – вы ж ведаеце, што Мураўёў забараніў нашэнне жалобных убораў, ён і тут бачыць жалобу не па забітых, а па радзіме. Вас могуць з гэтай прычыны абразіць на дарозе...

Ён убачыў вялізныя змучаныя вочы. Амаль на паўтвару.

– Мне ўсё адно, – сказала жанчына.

– І ўсё ж накіньце паўзверх плашч другога колеру. Пасты на дарогах падвоены з прычыны забойства афіцэра.

– Вы расказалі мне жахлівую рэч, – сказала жанчына, – я і сама здагадалася, што з гэтым мураўёўскім загадам не ўсё добра. Цяпер я пераканалася ў гэтым. Але чаму зараз менавіта вы начальнік кардона?

– Я ж казаў: пасты на дарогах падвоены з прычыны забойства капітана Пора-Леановіча.

– Хто яго забіў? – уважліва глядзячы на Горава, спытала жанчына. – Няўжо інсургенты зноў з’явіліся?

– Яго забіў я, – цвёрда і сумна сказаў Гораў, – не трэба непакоіцца. Мы страляліся на сумленнай дуэлі.

– Не варта было б. Ён толькі выконваў загад.

– Варта было, – сказаў Гораў, – варта для яго самога (“Нельга забыць”).

Дыялагічнае адзінства скрозь прасякнута пабуджальнымі выразамі (не варта насіць жалобу, накіньце плашч, не трэба непакоіцца), якія ўваходзяць у склад рэплік аднаго з персанажаў – Горава. Аднак рэакцыя на пабуджэнне не апісваецца ні ў аўтарскіх каментарых дыялога, ні ў наступным тэксце. Яўнае ўзаемаразуменне паміж персанажамі, іх узаемаспачуванне дазваляе выказаць меркаванне аб тым, што жанчына прыслухалася да пажаданняў Горава. Аднак такая выснова робіцца выключна на ўзроўні падтэксту, што ўласціва для мастацкіх дыялагічных адзінстваў “пабуджэнне – рэакцыя на пабуджэнне”.

Заклучэнне. Своеасаблівае мастацкае тэксту Уладзіміра Караткевіча заключаецца ў арыентацыі на маўленчыя паводзіны персанажа, прычым маўленчае ўзаемадзеянне дазваляе ўспрымаць літаратурнага героя як асобу ва ўсёй сукупнасці прапанаваных у тэксце характарыстык. Аўтар апісвае розныя ўзроўні арганізацыі моўнай асобы персанажа як суб’екта ўнутрытэкставай камунікацыі на аснове лексічнага саставу і структуры створаных гэтым персанажам выказванняў. Дыялагічнае маўленне займае ў творах У. Караткевіча значнае месца, што сцвярджае схільнасць аўтара да актыўнага супрацоўніцтва з чытачом. Пісьменнік, не навязваючы сваю думку, нібы прапануе паслухаць гаворку персанажаў і на падставе пачутага зрабіць самастойныя высновы.

Спецыфіка мадэлявання дыялогаў, несумненна, вызначаецца камунікацыйнай сітуацыяй, прычым моўнае афармленне гаворкі персанажаў спрыяе перадачы іх маўленчых паводзінаў з улікам як вербальных, так і невербальных складнікаў. Караткевіч так арганізоўвае дыялог, што характарыстыка героя вынікае не толькі са сказаных ім слоў, але і з яго ўспрыняцця як маўленчай асобы (як выкарыстоўвае жэсты, міміку; якой манеры і тэмпу гаварэння прытрымліваецца; на якіх словах робіць лагічны націск, якой інтанацыяй афарбоўвае выказаную думку і інш.). Такім чынам, можна гаварыць пра спецыфіку адбора аўтарам моўнага матэрыялу для мадэлявання моўнай асобы літаратурнага героя. Дыялог У. Караткевіча паўстае як сфера праяўлення маўленчай дзейнасці чалавека, а яго ўдзельнікі як моўныя асобы, прадстаўленыя ў розных відах дзейнасці, але перш за ўсё камунікацыйнай. Спецыфіка арганізацыі дыялагічных адзінстваў з’яўляецца несумненным паказчыкам пісьменніцкага ідыястылю.

Дыялог Уладзіміра Караткевіча шматфункцыянальны: ён фарміруе асобы тып тэксту, асноўныя функцыі якога заключаюцца ў характарыстыцы персанажаў, развіцці дзеяння, інфармацыі аб матывах і прычынах паводзінаў герояў. Выкарыстоўваючы дыялог як спосаб рашэння ўласных мастацкіх задач, Караткевіч па-рознаму спалучае разнастайныя формы дыялагічных адзінстваў (пытанне – адказ, паведамленне – рэакцыя на паведамленне, пабуджэнне – рэакцыя на пабуджэнне), прычым варта заўважыць, што аўтар схільны да пытальна-адказнай формы ў дыялагічных адзінствах невялікага аб’ёму. Аднак паколькі дыялагічнае маўленне даволі распаўсюджана ў мастацкіх творах пісьменніка і характарызуе яго індывідуальны аўтарскі стыль, то варта звярнуць увагу на камбінаваныя адзінствы, якія спалучаюць у сабе ўсе адзначаныя формы, што дапамагае аўтару як найлепш адлюстраваць літаратурнага героя як моўную асобу.

ЛІТАРАТУРА

1. Сцяцко, П.У. Слоўнік лінгвістычных тэрмінаў / П.У. Сцяцко, М.Ф. Гуліцкі, Л.А. Антанюк. – Мінск: Выш. школа, 1990. – 222 с.
2. Ахманова, О.С. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова. – М.: Сов. энцикл., 1969. – 608 с.
3. Стилистический энциклопедический словарь русского языка / под ред. М.Н. Кожинной; редкол.: Е.А. Баженова, М.П. Котюрова, А.П. Сковородников. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Флинта: Наука, 2006.
4. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В.Н. Ярцева. – М.: Сов. энцикл., 1990. – 682 с.
5. Брызгунова, Е.А. Диалог [Текст] / Е.А. Брызгунова // Русский язык: энцикл. – М.: Сов. энцикл., 1979. – С. 74–75.
6. Винокур, Т.Г. Диалог [Текст] / Т.Г. Винокур // Русский язык: энцикл. / гл. ред. Ю.Н. Караулов. – М.: Большая Российская энциклопедия: Дрофа, 1998. – С. 119–120.
7. Пустовалов, П.С. Пособие по развитию речи [Текст] / П.С. Пустовалов, М.П. Сенкевич. – М.: Просвещение, 1987. – 185 с.
8. Конюхова, Н.И. Словарь-справочник по психологии [Текст] / Н.И. Конюхова. – М.: Новая школа, 1996.
9. Щерба, Л.В. Современный русский литературный язык [Текст] / Л.В. Щерба // Избр. работы по русскому языку. – М.: Просвещение, 1957. – С. 113–129.
10. Шведова, Н.Ю. Очерки по синтаксису русской разговорной речи / Н.Ю. Шведова. – М.: Азбуковник, 2003. – 377 с. – (Стереотипное издание).

Пастуніў 24.09.2014

THE VARIETIES OF DIALOGUE IN A LITERARY TEXT ON A MATERIAL OF VLADIMIR KOROTKEVICH

V. SHARSHNIOVA

In the article language design of dialogue of V. Korotkevich is associated with the formation of his individual author's style, the specificity of dialogues modeling is determined by communicative situation. Dialogic unities of V. Korotkevich, which are built in a scheme "question – answer", "message – a reaction to the message", "motivation – a reaction to the motivation", have a specific content and different stylistic colouring. The need to pay attention to combined unities, which are combining all of these forms, that helps to the author as much as possible to show the literary hero as language personality, is emphasized because of the need to study the individual author's style in general, and idiostyle of V. Korotkevich in particular.